

CABINET CYNGOR GWYNEDD

Dyddiad y cyfarfod: 19 Mai 2026
Aelod Cabinet: Y Cynghorydd Dewi Jones
Swyddog Cyswllt: Gwern ap Rhisiart – Pennaeth Addysg
Teitl yr Eitem: Ysgol Baladeulyn – Adroddiad Ymgynghori

Adroddiad i gyfarfod Cabinet Cyngor Gwynedd

1. Y PENDERFYNIAD A GEISIR

1.1 Gofynnir i'r Cabinet ystyried cynnwys yr adroddiad ar ganlyniad yr ymgynghoriad statudol (Adroddiad Ymgynghori) ar y cynnig i gau Ysgol Baladeulyn ar 31 Rhagfyr 2026 a darparu lle i ddysgwyr yn Ysgol Talysarn o 1 Ionawr 2027 ymlaen, a chymeradwyo cyhoeddi hysbysiad statudol ar y cynnig, yn unol â gofynion Adran 48 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013.

2. Y RHESWM DROS YR ANGEN AM BENDERFYNIAD

2.1 Mae'r adroddiad ymgynghori ynghlwm (Atodiad A) yn cyflwyno canlyniadau'r ymgynghoriad statudol a gynhaliwyd ar y cynnig i gau Ysgol Baladeulyn ar 31 Rhagfyr 2026 a darparu lle i ddysgwyr yn Ysgol Talysarn o 1 Ionawr 2027 ymlaen. Gofynnir i'r Cabinet ystyried cynnwys yr adroddiad ymgynghori, a chymeradwyo cyhoeddi hysbysiad statudol ar y cynnig a chynnal cyfnod gwrthwynebu ffurfiol 28 diwrnod o hyd, yn unol â gofynion Cod Trefniadaeth Ysgolion.

2.2 Mae'r angen am benderfyniad yn deillio o sefyllfa fregus yr ysgol, gyda niferoedd dysgwyr isel ers peth amser, canran uchel o lefydd gweigion, costau fesul dysgwr uchel, a dibyniaeth ar gyllid gwarchodaeth ychwanegol. Dengys rhagamcanion y bydd y niferoedd yn parhau'n isel dros y blynyddoedd nesaf.

3. CYFLWYNIAD A CHEFNDIR

3.1 Mae Ysgol Baladeulyn yn ysgol gynradd gymunedol cyfrwng Cymraeg, Categori 3, wedi'i lleoli ym mhentref Nantlle. Mae'r ysgol yn darparu addysg ar gyfer dysgwyr rhwng 3 ac 11 oed.

3.2 Ar y pwynt cyfrifiad CYBLD Ionawr 2026, roedd 6 o ddysgwyr Derbyn i Flwyddyn 6 ar gofrestr Ysgol Baladeulyn, gyda chapasiti o 55. O ganlyniad, roedd 49 o lefydd gweigion yn yr ysgol, sy'n cyfateb i 89% o gapasiti'r ysgol. Yn ogystal, mae gan yr ysgol gapasiti ar gyfer 7 dysgwr yn y dosbarth Meithrin, ac roedd 2 ddysgwr Meithrin ar y gofrestr, gan adael 5 o lefydd gweigion yn y Meithrin.

3.3 O ganlyniad i'r niferoedd isel presennol, mae'r ysgol mewn sefyllfa fregus ac yn wynebu heriau cynyddol niferus, gan gynnwys:

- Niferoedd isel o ddysgwyr** – Dengys data Ionawr 2026 fod 6 dysgwr llawn amser a 2 ddysgwr Meithrin yn mynychu Ysgol Baladeulyn.
- Canran uchel o lefydd gweigion** – Gyda 6 o ddysgwyr (Derbyn i Flwyddyn 6) ar gofrestr yr ysgol, a chapasiti o 55, mae 49 o lefydd gweigion yn yr ysgol, sef cyfwerth a 89% o gapasiti'r ysgol. Mae gan yr

ysgol gapasiti ar gyfer 7 dysgwr yn y dosbarth Meithrin yn ogystal, felly gyda 2 ddysgwr Meithrin ar y gofrestr, mae 5 o lefydd gweigion yn y Meithrin yn ogystal. O ganlyniad, wrth gynnwys capasiti a niferoedd Meithrin - Blwyddyn 6, mae gan Ysgol Baladeulyn 54 (87%) o lefydd gweigion

- **Maint dosbarthiadau bychain ac amrediad oedran eang** – Yn Ysgol Baladeulyn (Medi 2025) mae un dosbarth sy'n cynnwys pob dysgwr yn yr ysgol – sef 6 dysgwr Derbyn-Bl.6 (Derbyn, Bl.1 a 2, a Bl.4 a 5) ynghyd â 2 ddysgwr Meithrin. O fewn y dosbarth hwn, caiff grwpiau gwahanol eu ffurfio ar wahanol adegau o'r dydd, gyda'r cymorthyddion yn arwain y gweithgareddau gyda'r dysgwyr ieuengaf. Mae hyn felly yn golygu mae'r amrediad oedran yn y dosbarth cyfan yn ymestyn hyd at 8 mlynedd.
- **Rhagamcanion niferoedd** – Mae rhagamcanion Medi 2025 yn awgrymu y bydd niferoedd dysgwyr yn parhau'n isel dros y dair mlynedd nesaf, gyda rhagamcan o 7 dysgwr Derbyn i Blwyddyn 6 a 1 dysgwr Meithrin ar y gofrestr erbyn Medi 2028.
- **Dysgwyr y dalgylch** – Dengys data Ionawr 2026 fod 8 o blant yn byw yn nalgylch Baladeulyn. O'r rhain mae 25% (2 blentyn) yn dewis mynychu Ysgol Baladeulyn, tra bod 75% (6 plentyn) yn dewis mynychu ysgolion tu allan i'r dalgylch.
- **Ysgol Baladeulyn yn derbyn swm ychwanegol i'r dyraniad cyllidol craidd** – Mae Ysgol Baladeulyn yn derbyn swm ychwanegol i'r dyraniad arferol trwy'r polisi lleiafswm staffio (sy'n gwarantu o leiaf pennaeth ac athro ym mhob ysgol, a phennaeth a chymhorthydd mewn ysgolion sydd â llai na 15 o ddysgwyr llawn amser). Cyfanswm y swm ychwanegol yn ystod y flwyddyn ariannol 2026-27 (seiliedig ar niferoedd Medi 2025) fydd £74,446.
- **Cyfartaledd cost fesul dysgwr** – Cyfartaledd cost fesul dysgwr yn Ysgol Baladeulyn yn y flwyddyn ariannol 2026-27 fydd £25,123 o gymharu â'r cyfartaledd sirol o £5,998.

3.4 Yn ystod 2025, sefydlwyd Panel Adolygu Ysgol Baladeulyn (PAY) gyda chynrychiolaeth o'r corff llywodraethol, rhieni, staff ac Aelod Lleol. Cynhaliwyd cyfres o dri chyfarfod PAY i drafod yr heriau sy'n wynebu'r ysgol ac adnabod opsiynau ar gyfer dyfodol yr ysgol. Trafodwyd ystod eang o opsiynau, a gwerthuswyd ac aseswyd yr opsiynau yn erbyn ffactorau'r Strategaeth "Addysg Gynradd o'r Ansawdd Gorau i Blant Gwynedd" a ffactorau perthnasol o'r Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018.

3.5 Ar 14 Hydref 2025, cyflwynwyd papur cynnig i'r Cabinet, gan argymhell cynnal ymgynghoriad statudol ar y cynnig i gau Ysgol Baladeulyn. Cymeradwyodd y Cabinet y cynnig hwn, gan nodi'r angen i ymateb i'r sefyllfa fregus o ran niferoedd isel, costau uchel, a chynnaladwyedd hirdymor yr ysgol.

4. YR YMGYNGHORIAD STATUDOL

4.1 Yn dilyn penderfyniad y Cabinet ar 14 Hydref 2025, cynhaliwyd ymgynghoriad statudol ar y cynnig i gau Ysgol Baladeulyn ar 31 Rhagfyr 2026 a darparu lle i ddysgwyr yn Ysgol Talysarn o 1 Ionawr 2027 ymlaen. Cynhaliwyd yr ymgynghoriad rhwng 10 Rhagfyr 2025 a 28 Ionawr 2026, gan sicrhau cydymffurfiaeth â gofynion Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018).

4.2 Cyhoeddwyd dogfen ymgynghori statudol, pecyn asesiadau effaith (gan gynnwys asesiadau effaith ar yr iaith Gymraeg, y gymuned, cydraddoldeb, gwahanol drefniadau teithio, ansawdd a safonau addysg a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol), pecyn cefndirol, ffurflenni ymateb a dogfen ymgynghori a holiaduron ar gyfer plant a phobl ifanc ar wefan y Cyngor. Dosbarthwyd y ddogfennaeth i'r holl ymgynghorai perthnasol drwy e-bost oedd yn cynnwys dolen at dudalen benodol at wefan y Cyngor [Ymgynghoriad Statudol: Ysgol Baladeulyn](#) a darparwyd copïau caled ar gais.

4.3 Gwahoddwyd ymgynghorai i gyflwyno sylwadau drwy lenwi ffurflen ymateb ar-lein, copi papur neu electroneg (PDF), neu drwy e-bost/llythyr.

4.4 Cynhaliwyd sesiwn galw heibio yn ystod y cyfnod ymgynghori ar gyfer staff, rhieni a llywodraethwyr Ysgol Baladeulyn. Pwrpas y sesiwn oedd i rannu gwybodaeth am y cynnig a'r broses ymgynghori, a rhoi cyfle i'r rhanddeiliaid ofyn cwestiynau am y cynnig neu'r broses. Mynychodd 12 o bobl y sesiwn galw heibio.

4.5 Trefnwyd sesiynau ymgynghori ar wahân gyda chynrychiolaeth o ddysgwyr Ysgol Baladeulyn ac Ysgol Talysarn, gyda hwylusydd annibynnol yn cynnal y sesiynau. Pwrpas y sesiynau hyn oedd i gasglu barn y dysgwyr am y cynnig. Roedd fersiwn addas i blant a phobl ifanc o'r ddogfen ymgynghori ar gael ar wefan y Cyngor i sicrhau bod pob dysgwr yn cael cyfle i gyfrannu, hyd yn oed os nad oeddent wedi mynychu'r sesiwn yn eu hysgol. Mae adroddiad ar y materion a gododd yn ystod yr ymgynghoriad gyda phlant a phobl ifanc wedi'i gynnwys yn Adran 3 o'r adroddiad ymgynghori (Atodiad A).

4.6 Ymatebion i'r Ymgynghoriad

4.7 Derbyniwyd cyfanswm o 30 o ymatebion ysgrifenedig i'r ymgynghoriad statudol, gan gynnwys ymateb gan Estyn. Nid yw'r ffigwr hwn yn cynnwys yr adborth a gasglwyd gan ddysgwyr yn ystod y sesiynau ymgynghori.

4.8 Mae ymateb llawn Estyn wedi ei gynnwys yn yr Adroddiad Ymgynghori (Atodiad A).

4.9 Crynodeb o Ganfyddiadau'r Ymgynghoriad

4.10 Mae'r adroddiad ymgynghori (Atodiad A) yn darparu crynodeb llawn o'r materion a godwyd gan yr ymgynghorai ac ymateb y Cyngor i'r materion hynny. Rhestrir isod y prif faterion a godwyd yn yr ymatebion i'r ymgynghoriad statudol, ac mae ystyriaeth fanylach ar bob un o'r materion hyn i'w gweld yn yr Adroddiad Ymgynghori.

1. SYLWADAU AM YR YSGOL

- 1.1 Ansawdd Addysg
- 1.2 Cefnogaeth i ddysgwyr gydag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)
- 1.3 Ethos Gymraeg
- 1.4 Ymddygiad a Chynhwysiant
- 1.5 Profiadau tu hwnt i'r dosbarth
- 1.6 Datblygu Cyfrifoldeb a Hyder
- 1.7 Manteision ysgol fach (fel Ysgol Baladeulyn)
- 1.8 Cefnogaeth i deuluoedd

2. SYLWADAU AR Y CYNNIG

- 2.1 Gwrthwynebiadau i'r Cynnig
- 2.2 Galw i gadw'r ysgol ar agor
- 2.3 Barn o blaid y cynnig
- 2.4 Galw i ailystyried y cynnig
- 2.5 Sylwadau am statws a pherchnogaeth cyfreithiol yr ysgol

3. EFFAITH AR DDYSGWYR

- 3.1 Effaith emosiynol a lles
- 3.2 Effaith symud i ysgol fwy
- 3.3 Effaith ar addysg
- 3.4 Cyfleoedd Cymdeithasol
- 3.5 Colli buddion ysgol fach
- 3.6 Effaith ar ddysgwyr bregus

4. Y GYMRAEG

- 4.1 Sylwadau gadarnhaol am y ddarpariaeth Gymraeg bresennol
- 4.2 Pryder y byddai'r cynnig yn cael effaith negyddol ar addysg Gymraeg
- 4.3 Effaith y cynnig ar y Gymraeg yn y gymuned
- 4.4 Pryder wrth gymharu'r nifer o ddysgwyr sydd yn siarad Gymraeg yn Nhalysarn a Nantlle
- 4.5 Mesurau lliniaru i ddiogelu'r Gymraeg a lleihau effeithiau andwyol
- 4.6 Effaith Gadarnhaol y Cynnig ar y Gymraeg

5. ANGHENION DYSGU YCHWANEGOL

- 5.1 Parhad staff a chymorth ADY
- 5.2 Effaith ysgol fwy ar blant sydd âg ADY
- 5.3 Lles, hyder a diogelwch dysgwyr ADY
- 5.4 Galw cynyddol am ddarpariaeth ADY

6. GOBLYGIADAU CLUDIANT, TEITHIO A DIOGELWCH

- 6.1 Cerdded, beicio ac annibyniaeth dysgwyr
- 6.2 Cludiant i Ysgol Talysarn
- 6.3 Pryderon ynghylch diogelwch teithio
- 6.4 Effaith teithio pellach ar lesiant y dysgwyr
- 6.5 Diffyg trafndiaeth gyhoeddus
- 6.6 Heriau i deuluoedd nad ydynt yn gyrru
- 6.7 Cludiant i blant dan 5 oed
- 6.8 Sylwadau cyffredinol am gludiant

7. Y GYMUNED A THEULUOEDD LLEOL

- 7.1 Cysylltiadau teuluol ac aml-genhedlaeth
- 7.2 Hunaniaeth Gymunedol a Balchder Lleol
- 7.3 Effaith y cynnig ar hyfywedd y gymuned
- 7.4 Bywyd cymunedol a chysylltiadau cymdeithasol
- 7.5 Denu teuluoedd ifanc i'r pentref
- 7.6 Sylwadau ynglŷn a rôl yr ysgol yn y pentref
- 7.7 Effaith ar deuluoedd yn y gymuned

8. CAPASITI, DEMOGRAFFI LLEOL A DALGYLCHOEDD

- 8.1 Capasiti presennol ac effaith datblygiadau
- 8.2 Demograffeg lleol
- 8.3 Trefniant dalgylchoedd

9. GOBLYGIADAU ARIANNOL

- 9.1 Dadl yn erbyn y cynnig ar sail cost
- 9.2 Anghysondebau Cyllidol a Chost y Pen ar draws Ysgolion y Sir

10. SYLWADAU AR Y DDOGFENNAETH YMGYNGHORI A'R BROSES STATUDOL

- 10.1 Digonolrwydd asesiadau effaith yn gyffredinol
- 10.2 Asesiad Effaith ar y Gymuned
- 10.3 Asesiad Effaith ar y Gymraeg
- 10.4 Ymgysylltu a chyfathrebu gyda rhieni fel rhan o'r broses statudol
- 10.5 Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb

11. OPSIYNAU AMGEN

- 11.1 Cadw'r ysgol ar agor (status quo)

- 11.2 Hyrwyddo a chryfhau ysgolion bach
- 11.3 Ffederaleiddio gyda darpariaeth ADY
- 11.4 Rhannu arweinyddiaeth
- 11.5 Addasu'r cynnig er budd y Gymraeg
- 11.6 Darpariaeth arbenigol ADY
- 11.7 Opsiynau amgen eraill derbyniwyd

5. RHAGDYBIAETH YN ERBYN CAU YSGOL WLEDIG

- 5.1 Mae Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018 wedi cyflwyno trefniadau penodol mewn perthynas ag ysgolion gwledig, gan sefydlu rhagdybiaeth weithdrefnol yn erbyn cau. Nid yw hyn yn golygu na fydd ysgol wledig byth yn cau ond bod rhaid i'r achos dros ei chau fod yn gryf, a bod pob opsiwn ymarferol arall wedi'u hystyried yn gydwybodol. Mae Ysgol Baladeulyn wedi ei dynodi yn 'ysgol wledig' at ddiben y Cod. Golyga hyn fod rhaid dilyn cyfres fanylach o weithdrefnau a gofynion wrth lunio cynnig i gau.
- 5.2 Fel yr adroddwyd i'r Cabinet ar 14 Hydref 2025, cynhaliwyd asesiadau penodol ychwanegol, yn unol â gofynion y Cod, o'r opsiwn i gau ysgol wledig a'r opsiynau rhesymol eraill sydd wedi eu hadnabod. Mae'r Cod hefyd yn gosod gofynion arbennig mewn perthynas â pharatoi'r adroddiad yn dilyn y cyfnod ymgynghori statudol. Mae'n ofynnol felly i gynnal asesiadau pellach sef ar:
- Yr effaith debygol ar ansawdd a safonau addysg
  - Yr effaith debygol ar y gymuned
  - Yr effaith debygol ar wahanol drefniadau teithio.
- 5.3 Diben yr asesiad pellach hwn yw ystyried unrhyw wybodaeth bellach a ddaeth i law yn sgil yr ymgynghoriad neu fel arall. Yn dilyn y cyfnod ymgynghori, cynhaliwyd asesiad pellach o'r cynnig a'r opsiynau rhesymol eraill, yn ogystal â'r opsiynau rhesymol eraill a awgrymwyd mewn ymateb i'r ymgynghoriad, gan ystyried unrhyw wybodaeth bellach ddaeth i law yn ymwneud a'r ymatebion yn ystod yr ymgynghoriad. Mae crynodeb o'r asesiadau hyn i'w gweld yn Adran 7 o'r Adroddiad Ymgynghori (Atodiad A), a'r asesiadau effaith llawn i'w gweld yn Atodiad C.

6. YSTYRIAETHAU PELLACH

- 6.1 Yn ogystal ag asesiadau effaith a gynhaliwyd yn unol â chanllawiau penodol 'rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgol wledig' cynhaliwyd a diweddarwyd nifer o asesiadau effaith eraill yn dilyn yr ymgynghoriad statudol. Cynhwysir yr asesiadau hyn fel rhan o'r atodiad Asesiadau Effaith (Atodiad C) a chrynoir eu casgliadau isod.
- 6.2 Asesiad Effaith ar yr Iaith Gymraeg
- 6.3 Cynhaliwyd asesiad o effaith y cynnig ar yr Iaith Gymraeg, ac fe adolygwyd yr asesiad yn dilyn yr ymgynghoriad statudol. Gellir gweld yr asesiad llawn yn Atodiad C.
- 6.4 Yn ystod yr ymgynghoriad, mynegwyd pryderon ynghylch yr effaith y gallai cau Ysgol Baladeulyn ei chael ar ddefnydd cymunedol y Gymraeg o fewn y pentref. Pwysleisiodd yr ymatebwyr ar rôl bwysig yr ysgol wrth integreiddio teuluoedd newydd, gan gynnwys rhai o gefndiroedd Saesneg eu hiaith, i fywyd Cymraeg y pentref. Pwysleisiwyd bod yr ysgol yn cyfrannu'n sylweddol at ddefnydd y Gymraeg mewn cyd-destunau anffurfiol, megis cyfarfodydd cymdeithasol, chwarae ar ôl ysgol a rhyngweithio rhwng rhieni a thrigolion lleol. Mynegwyd pryder y gallai colli'r ysgol danseilio'r ecosystem ieithyddol leol, gan arwain at leihad graddol yn y defnydd cymunedol o'r Gymraeg.

- 6.5 Mae'r Cyngor yn cydnabod y pryderon a godwyd ynghylch rôl Ysgol Baladeulyn mewn cefnogi defnydd cymunedol y Gymraeg o fewn y pentref, ac yn derbyn bod y sylwadau'n tynnu sylw at effaith andwyol bosibl ar fywiogrwydd ieithyddol lleol y tu allan i'r ddarpariaeth addysgol ffurfiol.
- 6.6 Fodd bynnag, ar sail yr wybodaeth sydd ar gael, barn y Cyngor yw nad yw'r cynnig yn debygol o gael effaith negyddol ar ddarpariaeth addysg Gymraeg na chyfleoedd ieithyddol dysgwyr, am y rhesymau canlynol:
- Mae data CYBLD Ionawr 2026 yn dangos fod 29% o ddysgwyr Ysgol Baladeulyn yn siarad Cymraeg yn rhugl yn y cartref a 37% o ddysgwyr Ysgol Talysarn.
  - Mae'r cynnig i gau Ysgol Baladeulyn a chynnig lle i'r dysgwyr mewn ysgol gyfagos (Ysgol Talysarn) yn golygu y byddai dysgwyr dalgylch Nantlle yn parhau i gael eu haddysgu mewn ysgol cyfrwng Cymraeg.
  - Rhagwelir y byddai'r dysgwyr yn cael eu haddysgu mewn dosbarthiadau o faint mwy a gyda mwy o blant o'r un grŵp oedran, rhagwelir bydd y cynnig arfaethedig yn cryfhau'r cyfleoedd i ddysgwyr gymdeithasu yn y Gymraeg gyda mwy o'u cyfoedion.
- 6.7 Ar sail yr uchod, o weithredu'r cynnig arfaethedig, rhagwelir y byddai mwy o gyfleoedd i ddysgwyr dalgylch Nantlle ddefnyddio'r Gymraeg yn anffurfiol gyda'u cyfoedion tu mewn a thu allan i'r dosbarth, ac y byddai lefel bywiogrwydd y Gymraeg a'r defnydd anffurfiol o'r iaith yn gryfach.
- 6.8 Ar yr un pryd, gan ystyried sylwadau'r ymgynghoriad, mae'r Cyngor yn cydnabod y gallai'r opsiwn i gau Ysgol Baladeulyn arwain at effaith negyddol bosibl ar ddefnydd y Gymraeg o fewn y gymuned leol, yn enwedig o safbwynt ei defnydd fel iaith gymunedol y tu allan i'r cyd-destun addysgol; fodd bynnag, nodir y gellid ystyried mesurau lliniaru drwy hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg drwy gynnwys cymuned Nantlle yng ngweithgareddau cymunedol yr ysgol amgen, yn ogystal ag ystyried opsiynau priodol ar gyfer ôl ddefnydd adeilad yr ysgol, gan gymryd i ystyriaeth y gweithgareddau cymunedol sy'n cael eu cynnal yno ar hyn o bryd.
- 6.9 Yn y cyd-destun addysgol, ar sail yr uchod, rhagwelir, o weithredu'r cynnig, y byddai mwy o gyfleoedd i ddysgwyr dalgylch Nantlle ddefnyddio'r Gymraeg yn anffurfiol gyda'u cyfoedion tu mewn a thu allan i'r dosbarth, ac y byddai lefel bywiogrwydd y Gymraeg a'r defnydd anffurfiol o'r iaith yn gryfach.

6.10 Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb

- 6.11 Cynhaliwyd asesiad effaith cydraddoldeb ar y cynnig, ac fe adolygwyd yr asesiad yn dilyn yr ymgynghoriad statudol. Gellir gweld yr asesiad llawn yn Atodiad C.
- 6.12 Mae'r asesiad yn rhoi sylw penodol i elfennau cydraddoldeb gwahanol megis hil, rhyw, anabledd, iaith, crefydd neu gred ac oedran. Mae'r asesiad yn nodi'r sefyllfa bresennol ac yn dangos fod polisiâu a threfniadau mewn lle a fyddai'n sicrhau bod y cynnig yn ystyried ac yn cyd-fynd â hawliau cyfartal.
- 6.13 Fel y nodir yn yr asesiad diweddaraf, yn ystod yr ymgynghoriad statudol, nodwyd rhai pryderon penodol o safbwynt cydraddoldeb, yn enwedig ynghylch plant bregus, dysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol, a theuluoedd sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol. Mynegwyd pryder y gallai symud rhai dysgwyr i ysgol fwy leihau'r lefel o gefnogaeth bersonol sydd ar gael iddynt, ac y gallai pellter teithio, costau cludiant neu ddiffyg mynediad at gludiant preifat effeithio'n anghymesur ar rai teuluoedd. Nodwyd hefyd y gallai colli'r ysgol danseilio'r cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg yn fyw ac yn ymarferol ym mywyd beunyddiol y gymuned.
- 6.14 Nodir yn yr asesiad fod y Cyngor yn cydnabod y materion a godwyd ac yn pwysleisio bod polisiâu cydraddoldeb a chynhwysiant yn weithredol yn y ddarpariaeth bresennol ac yn Ysgol Talysarn. At hynny, nodir fod y Cyngor yn ymrwymo i sicrhau bod unrhyw drefniadau pontio yn rhoi blaenoriaeth i anghenion unigol, gan gynnwys i blant bregus a dysgwyr gydag anghenion dysgu ychwanegol pe byddai'r ysgol yn cau. O ran y pryderon ynghylch defnydd cymunedol o'r Gymraeg, nodir y byddai mesurau lliniaru yn cael eu hystyried, gan gynnwys hyrwyddo cysylltiadau parhaus rhwng cymuned Nantlle a'r ysgol amgen drwy weithgareddau cymunedol, a thrwy ystyried

opsiynau priodol ar gyfer ôl ddefnyddio adeilad yr ysgol er mwyn cefnogi defnydd parhaus o'r Gymraeg yn y gymuned leol.

- 6.15 Wedi pwyso a mesur y ffactorau perthnasol, gan gynnwys yr ymatebion i'r ymgynghoriad, mae'r Cyngor yn cydnabod bod rhai ymatebwyr wedi nodi effaith negyddol bosibl ar rai grwpiau gwarchoddedig, gan gynnwys dysgwyr bregus, dysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol, teuluoedd sy'n profi anfantais economaidd gymdeithasol, a chydlyniant cymunedol. Nodwyd hefyd bryderon penodol ynghylch effaith bosibl ar ddefnydd y Gymraeg o fewn y gymuned leol, yn enwedig o safbwynt ei defnydd anffurfiol y tu allan i'r cyd-destun addysgol. Fodd bynnag, ar sail yr asesiad cydraddoldeb cyffredinol, y dystiolaeth a nodir yn yr asesiadau effaith cysylltiedig, a'r mesurau lliniaru a ddisgrifir, mae'r Cyngor yn parhau o'r farn nad yw'r cynnig yn debygol o arwain at effaith negyddol arwyddocaol ar nodweddion cydraddoldeb. Nodir fod polisïau a gweithdrefnau eisoes mewn lle i sicrhau na fydd camwahaniaethu anghyfreithiol nac aflonyddu, a bod anghenion unigol yn cael eu hystyried yn briodol.
- 6.16 Mae'r Cyngor yn parhau o'r farn y byddai gweithredu'r cynnig yn lleihau'r anghyfartaledd yn achos anfantais economaidd-gymdeithasol drwy sicrhau bod y dysgwyr yn cael mwy o brofiadau a mynediad at ragor o wasanaethau a gweithgareddau yn Ysgol Talysarn.
- 6.17 Drwy weithredu'r cynnig byddai dysgwyr Ysgol Baladeulyn yn cael gwell amgylchedd dysgu a byddai'r dysgwyr yn elwa o gael rhagor o gyfoedion oed-berthnasol mewn ysgol gyda mwy o ddysgwyr, fydd yn fodd o sicrhau profiadau addysgol ac allgyrsiol addas iddynt ynghyd â mynediad at ragor o weithgareddau allgyrsiol.
- 6.18 Byddai'r Cyngor yn dilyn prosesau arferol trwy gefnogi a monitro, er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth pob ysgol â'r nodweddion cydraddoldeb, pe byddai'r cynnig yn cael ei weithredu.

6.19 Deddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol

- 6.20 Cynhaliwyd asesiad yn erbyn y Ddeddf Llesiant ar y cynnig a diweddarwyd yr asesiad wedi i'r cyfnod ymgynghori ddod i ben. Ystyriwyd 7 nod y ddeddf Llesiant ac amcanion Llesiant y Cyngor a deuir i'r casgliad fod y cynnig arfaethedig yn cwrdd â'r gofynion. Gellir gweld yr asesiad llawn yn Atodiad C.
- 6.21 Yn yr asesiad diweddaraf, nodir fod yr ymatebion i'r ymgynghoriad yn mynegi pryderon penodol ynghylch effaith y cynnig ar blant bregus a dysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol, ar lesiant teuluoedd sy'n wynebu anfantais economaidd-gymdeithasol, ac ar fywiogrwydd ieithyddol a chymunedol y pentref.
- 6.22 Cydnabyddir, pe byddai'r Cabinet yn penderfynu symud ymlaen efo'r cynnig, y byddai'r cynnig yn arwain at gollu ysgol yng nghymuned Nantlle. Fodd bynnag nodir fod cyfran helaeth o'r dysgwyr sy'n byw o fewn dalgylch (75%) yr ysgol eisoes yn mynychu ysgolion eraill, gan gynnwys Ysgol Talysarn (50%), ac felly deuir i'r casgliad fod cyswllt rhwng yr ysgolion a chymuned yr ysgol honno yn bodoli eisoes. Bydd pob ymdrech yn cael ei wneud i lliniaru'r effaith ar y gymuned drwy annog cysylltiadau rhwng y cymunedau ac Ysgol Talysarn, pe byddai'r cynnig yn cael ei weithredu. Pe byddai'r cynnig arfaethedig yn cael ei gymeradwyo, bydd trafodaethau yn cael eu cynnal er mwyn trafod y posibilrwydd fod gweithgarwch cymunedol Ysgol Talysarn yn cynnwys cymuned Nantlle lle'n briodol.
- 6.23 Rhagwelir y byddai'r cynnig yn sicrhau fod plant yr ardal yn cael eu haddysgu ar safle sy'n addas ac mewn cymdeithas naturiol Gymraeg, gan gynyddu cyfleoedd i gymdeithasu a chydweithio gydag eraill a rhoi cyfle teg iddynt ffynnu ymysg eu cyfoedion.
- 6.24 Cydymffurfiaeth â Safonau'r Gymraeg (Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011)
- 6.25 Yn adeiladu ar ganfyddiadau'r Asesiad Effaith ar yr Iaith Gymraeg a'r Asesiad Effaith Cydraddoldeb a amlinellir uchod, mae'r Cyngor yn cadarnhau bod y broses statudol gyfan mewn perthynas ag adolygu dyfodol Ysgol Baladeulyn wedi'i chynnal yn unol â gofynion Safonau'r Gymraeg 88–93 o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Yn unol â Safonau 88, 89 a 90, rhoddwyd ystyriaeth gydwobodol i'r effeithiau bosibl y gallai'r penderfyniad polisi eu cael ar gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg ac ar beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg, gan gynnwys

ystyried yr effeithiau cadarnhaol ac andwyol posibl, sut y gellid llunio neu addasu'r cynnig er mwyn sicrhau effeithiau mwy cadarnhaol, a sut y gellid lleihau unrhyw effeithiau andwyol posibl. Yn ogystal, yn unol â Safonau 91, 92 a 93, ystyriwyd a cheisiwyd barn drwy'r broses ymgynghori statudol ynghylch yr effeithiau ieithyddol hyn, gan gynnwys barn ar sut y gellid llunio neu addasu'r cynnig er mwyn cynyddu effeithiau cadarnhaol neu leihau effeithiau andwyol ar y Gymraeg. Cefnogwyd y gofynion hyn drwy gynnal Asesiad Effaith ar yr Iaith Gymraeg, ynghyd ag asesiadau effaith cysylltiedig, gan gynnwys yr Asesiad Effaith Cydraddoldeb, a nodir bod yr asesiadau hyn wedi'u hadolygu a'u diweddarau yn dilyn ystyried yr ymatebion a dderbyniwyd yn ystod yr ymgynghoriad statudol.

6.26 Ystyriaethau Ariannol

6.27 Yn sgil niferoedd isel o ddysgwyr yn Ysgol Baladeulyn nid yw'r dyraniad ar sail y dysgwyr yn ddigonol i allu cynnal yr ysgol. O ganlyniad, mae Ysgol Baladeulyn yn derbyn swm ychwanegol i'r dyraniad craidd trwy'r polisi gwarchodaeth lleiafswm staffio (sy'n gwarantu o leiaf pennaeth ac athro ymhob ysgol, a phennaeth a chymhorthydd mewn ysgolion sydd â llai na 15 o ddysgwyr llawn amser). Dyrannwyd cyllid ychwanegol o £74,446 i Ysgol Baladeulyn eleni (2026-27) trwy'r Polisi Gwarchodaeth Lleiafswm Staffio.

6.28 Mae dyraniad Ysgol Baladeulyn ac Ysgol Talysarn ar gyfer y flwyddyn 2026-27, wedi eu selio ar niferoedd Medi 2025 a gellir gweld y symiau y mae'r 2 ysgol yn eu derbyn isod:

Ysgol	Cyllideb 2026-27		Swm Gwarchodaeth Lleiafswm Staffio
	Cyfanswm Dyraniad Cyllidol	Cost Fesul Dysgwr	
Baladeulyn	£ 172,848	£25,123	£74,446
Talysarn	£ 539,420	£5,897	-
Cyfartaledd Ysgolion Cynradd y Sir	-	£5,998	-

6.29 Bydd y gost fesul dysgwr yn Ysgol Baladeulyn yn £25,123 a'r gost fesul dysgwr yn Ysgol Talysarn yn £5,897 (Cyllideb 2026-27, sy'n seiliedig ar niferoedd Medi 2025). Cyfartaledd Sirol cost y dysgwr cynradd ar gyfer yr un cyfnod fydd £5,998. Golyga hyn fydd y gost fesul dysgwr yn Ysgol Baladeulyn £19,128 yn uwch na'r cyfartaledd sirol am yr un cyfnod.

6.30 Dyrennir cyfanswm o £712,268 i'r ddwy ysgol yn y flwyddyn ariannol 2026-27. Nid yw Ysgol Talysarn yn derbyn swm ychwanegol trwy'r polisi gwarchodaeth lleiafswm staffio. Mae niferoedd dysgwyr presennol yr ysgol yn denu cyllideb ddigonol i gynnal lefelau staffio priodol.

6.31 O safbwynt costau refeniw, pe gweithredir y cynnig, a pe byddai holl ddysgwyr Ysgol Baladeulyn yn trosglwyddo i Ysgol Talysarn, yn seiliedig ar gyllideb 2026-27 (sy'n seiliedig ar niferoedd dysgwyr Medi 2025):

- rhagwelir y byddai'r cynnig yn creu arbediad blynyddol o £150,000, llai amcan costau anghenion cludiant ychwanegol (hyd at £30,000) - sef cyfanswm o oddeutu £120,000 y flwyddyn.
- rhagwelir y byddai cyllideb dyraniad craidd Ysgol Talysarn yn cynyddu i £579,000 a'r gost fesul dysgwr yn £5,883.

6.32 Bydd unrhyw arbedion mewn costau refeniw yn cael eu cadw ym maes Ysgolion Gwynedd.

7. ARGYMHELLIAD

- 7.1 Yn dilyn yr ymgynghoriad statudol, rhoddodd y Cyngor ystyriaeth lawn i'r materion a godwyd ac fe gynhaliwyd gwerthusiad ac asesiadau effaith pellach o'r cynnig, yr opsiynau amgen a gyflwynwyd yn y ddogfen ymgynghori, ynghyd â'r opsiynau amgen a nodwyd mewn ymateb i'r ymgynghoriad. Roedd hyn yn cynnwys asesiad yn erbyn y ffactorau sy'n berthnasol i ysgolion gwledig, gan gynnwys y rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig, yn unol â gofynion y Cod Trefniadaeth Ysgolion.
- 7.2 Ar sail ystyried yr elfennau uchod, daethpwyd i'r casgliad nad oedd unrhyw un o'r opsiynau amgen a ystyriwyd yn mynd i'r afael â'r prif heriau sy'n wynebu Ysgol Baladeulyn, fel y nodir yn adran 3.3 uchod.
- 7.3 Wrth ystyried y sylwadau a dderbyniwyd yn ystod yr ymgynghoriad statudol, ynghyd â'r dystiolaeth a gyflwynwyd yn y Ddogfen Ymgynghori Statudol, a'r asesiadau effaith, mae'r Cyngor yn parhau o'r farn bod y cynnig i gau Ysgol Baladeulyn yn briodol, yn gymesur ac er budd gorau dysgwyr yr ardal yn y tymor canolig a'r tymor hir.
- 7.4 Mae'r Cyngor yn cydnabod y pryderon a fynegwyd gan ymgynghorai, yn enwedig ynghylch rôl yr ysgol yn y gymuned leol a phwysigrwydd defnydd cymunedol o'r Gymraeg. Fodd bynnag, mae'r dystiolaeth a nodir yn y ddogfen ymgynghori yn dangos bod Ysgol Baladeulyn yn wynebu heriau sylweddol nad ydynt yn debygol o gael eu datrys heb newid sylfaenol i'r ddarpariaeth.
- 7.5 Mae'r cynnig yn mynd i'r afael â'r heriau hyn drwy:
- Ymateb i'r her o niferoedd dysgwyr isel yn Ysgol Baladeulyn ynghyd â rhagolygon sy'n parhau'n isel, a'r ganran uchel o leoedd gwag;
  - Cynnig dosbarthiadau o faint ac ystod oedran mwy addas;
  - Gwella cyfleoedd i ddysgwyr gymdeithasu a chydweithio'n ddyddiol â chyfoedion, mewn amgylchedd addysgol gyda mwy o ddysgwyr o'r un oedran;
  - Lleihau'r gost fesul dysgwr ar gyfer holl ddysgwyr y Sir
- 7.6 Ar y cyfan, ar ôl ystyried y dystiolaeth, y sylwadau a dderbyniwyd yn ystod yr ymgynghoriad statudol, y gwerthusiad pellach o'r cynnig a'r opsiynau amgen, ynghyd â a chyfeiriad strategol y Cyngor, mae'r Cyngor yn cadarnhau ei fod o'r farn mai'r cynnig i gau Ysgol Baladeulyn yw'r ymateb mwyaf priodol i'r heriau sy'n wynebu'r ysgol (fel a nodir yn adran 3.3) a'r rhesymau a nodwyd dros y cynnig, ac felly'n parhau i'w argymhell fel y modd mwyaf addas o fynd i'r afael â'r heriau presennol sy'n wynebu'r ysgol.

8. CAMAU NESAF AC AMSERLEN

- 8.1 Os bydd y Cabinet yn penderfynu cefnogi'r argymhelliad a gyflwynir yn yr adroddiad hwn, bydd gofyn cyhoeddi hysbysiad statudol yn unol â gofynion Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 a chanllawiau'r Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018).
- 8.2 Cyhoeddir yr hysbysiad statudol ar ddiwrnod ysgol, a bydd cyfnod gwrthwynebu o 28 diwrnod yn dechrau o'r dyddiad y caiff y hysbysiad ei gyhoeddi. Yn ystod y cyfnod hwn, bydd gan unrhyw un yr hawl i gyflwyno gwrthwynebiad ffurfiol i'r cynnig.
- 8.3 Yn dilyn y cyfnod gwrthwynebu, bydd adroddiad pellach yn cael ei gyflwyno i'r Cabinet yn crynhoi unrhyw wrthwynebiadau a dderbyniwyd, ynghyd ag argymhelliad ar gyfer penderfyniad terfynol. Dylid nodi bod rhai amgylchiadau lle y gellir cyfeirio penderfyniad terfynol y Cyngor at Weinidogion Llywodraeth Cymru, yn unol â darpariaethau'r Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018).

8.4 Yn ddarostyngedig i benderfyniad y Cabinet, amlinellir isod gamau nesaf y broses ynghyd ag amserlen amlinellol:

Mehafin 2026	Cyhoeddi Hysbysiad Statudol: Os bydd y Cyngor yn penderfynu bwrw ymlaen â'r cynnig, cyhoeddir hysbysiad statudol a chynhelir cyfnod gwrthwynebu o 28 diwrnod. Rhaid cyflwyno unrhyw wrthwynebiad o fewn y cyfnod hwn.
Medi 2026	Cabinet: Yn dilyn y cyfnod gwrthwynebu, os derbynir gwrthwynebiadau, bydd y Cabinet yn trafod yr adroddiad gwrthwynebiadau a phenderfynu a ddylid cadarnhau'r cynnig ai peidio. Os na fydd gwrthwynebiadau, neu os bydd pob un wedi ei dynnu yn ôl, gall yr Aelod Cabinet wneud y penderfyniad.
Hydref 2026	Cyfeirio'r penderfyniad i Weinidogion Cymru: Yn unol ag adran 54 o Ddeddf 2013, o fewn 28 diwrnod i benderfyniad y Cabinet, gall y cyrff canlynol gyfeirio'r cynnig i Weinidogion Cymru i'r benderfynu: <ul style="list-style-type: none"> ii. Awdurdod lleol arall y mae'r cynigion yn effeithio arno; iii. Y corff crefyddol priodol ar gyfer unrhyw ysgol yr effeithir arni; iv. Corff llywodraethu ysgol wirfoddol neu sefydledig sy'n destun cynigion; v. Ymddiriedolaeth sy'n dal eiddo ar ran ysgol wirfoddol neu sefydledig sy'n destun cynigion; vi. Sefydliad addysg bellach y mae'r cynigion yn effeithio arni.
31 Rhagfyr 2026	Gweithredu'r cynnig: Ysgol Baladeulyn yn cau yn swyddogol, yn ddarostyngedig ar benderfyniadau'r Cabinet.

9. ATODIADAU

Atodiad A: Adroddiad Ymgynghori

Atodiad B: Gwerthusiad Opsiynau

Atodiad C: Asesiadau Effaith:

- Asesiad Effaith debygol ar Ansawdd a Safonau Addysg
- Asesiad Effaith debygol ar Drefniadau Teithio
- Asesiad Effaith debygol ar y Gymuned
- Asesiad Effaith ar y Gymraeg
- Asesiad Llesiant
- Asesiad Cydraddoldeb

Atodiad Ch: [Dogfen Ymgynghori Statudol](#) a Dogfennaeth yr ymgynghoriad: [Ymgynghoriad Statudol: Ysgol Baladeulyn](#)

Atodiad D: Sylwadau'r Aelod Lleol

10. Barn y swyddogion statudol

Y Swyddog Monitro:

"Mae'r adroddiad yn dilyn cynnal cyfnod o ymgynghoriad statudol ar ddyfodol Ysgol Baladeulyn. Yn ôl egwyddorion cyfreithiol ymgynghori mae'n ofynnol i'r Cabinet wrth gloriannu y penderfyniad a geisir ddal sylw at ganlyniadau yr ymgynghoriad cyn dod i benderfyniad ar y cynnig. Mae'r adroddiad yn darparu gwybodaeth cynhwysfawr ar gyfer cynnal yr ymarfer yma yn briodol. Rwy'n fodlon felly y gall y Cabinet ddod i benderfyniad ar y mater yma yn briodol"

Y Pennaeth Cyllid:

"O safbwynt ariannol, ni welaf fod newid wedi bod yn y sefyllfa ers i'r Cabinet drafod y mater hwn ym mis Hydref a cychwyn y broses o gau'r ysgol. Nid yw sefyllfa bresennol Ysgol Baladeulyn yn gynaliadwy ac roedd yr adroddiad blaenorol yn dangos fod asesiad wedi ei gynnal o'r opsiynau sydd ar gael, ac roeddwn yn fodlon â chadernid yr amcangyfrifon ariannol oedd wedi eu nodi ynddo. Rwyf yn cefnogi'r penderfyniad a geisir."